

Nr 482.

Av herr **Lundell**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 225, angående ändrad uppställning av riksstaten m. m.

I Kungl. Maj:ts proposition nr 225 anmodas riksdagen yttra sig angående en viss av chefen för finansdepartementet förordad omläggning av riksstatens uppställning. Framläggandet av förslaget har föregåtts av en sakkunnigutredning, som haft att taga ställning till frågan »huru regler för balansering av budgeten skulle kunna så utformas, att de tilläte en under växlande konjunkturer nödvändig rörlighet men samtidigt innebure garantier mot en lånepolitik, som medförde ett försvagande av statens förmögenhetsställning».

När nu på grundval av sålunda verkställd sakkunnigutredning jämte däröver av olika myndigheter avgivna yttranden framlägges förslag till en ändrad bokföringsmässig uppställning av riksstaterna, så må inledningsvis anmärkas, att det torde vara att fästa väl stort avseende vid det formellt bokföringsmässiga att antaga att någon viss uppställning av riksstaten skulle innebära särskilda garantier mot en lånepolitik, som försvagade statens förmögenhetsställning. För att vinna upplysning om statens förmögenhetsställning har den naturliga utvägen ju varit att genomse en balansräkning över svenska statens tillgångar och skulder t. ex. sådan som i riksgäldskontorets årsbok 1935/1936 sid. 109. Vid närmare granskning av de olika där upptagna posterna har man ju då kunnat finna, att t. ex. de tillgångar, som äro upptagna under fonden för förslag till statsverket pr 30/6 36, ej kunna i finansiell mening förränta det uppförda värdet om 237,4 milj. kr. Samma granskning ger emellertid även vid handen, att t. ex. statens järnvägar icke förräntar det upptagna värdet om 1 345,4 milj. kr. liksom att t. ex. under statens aktier innehavet i A.-B. Jordbrukarbanken ej förräntar upptagna värdet 19,8 milj. kr. Genom den föreslagna nya uppställningen skulle man nu ha avvärjt, att den sista krisens allmänna arbeten provisoriskt blivit uppförda bland räntabla kapitaltillgångar men man skulle icke ha avvärjt ungefär lika betydande ööverensstämmelse på andra punkter mellan bokförda och räntabla värden. Fördelen med omläggningen i detta avseende måste anses skäligen begränsad; för en i förhållandena initierad person måste den anses vara så gott som ingen.

Jämför man nu som ett konkret exempel å omläggningen den i prop. nr 225 å sid. 88—89 framlagda uppställningen av budgetförslaget för 1937/1938 med den i årets statsverksproposition, sid. 80—81, förekommande uppställningen av samma budgetförslag i den gamla formen, så utfaller icke jäm-

förelsen obetingat till det nyas fördel. Det är visserligen att märka att de 11,17 milj. kr. till vissa engångskostnader för försvarsväsendets byggnader ej blivit upptagna som en finasiellt räntabel kapitalinvestering att bestridas (provisoriskt) med lånemedel, och härigenom erhåller den nya uppställningen ett större mått av riktighet för den flyktige betraktaren. Å andra sidan är det emellertid tydligt, att en stor belastning av driftsbudgeten med extraordinära utgifter t. ex. för allmänna arbeten under en lågkonjunktur måste föranleda att de facto lånemedel intagas över budgetutjämningsfonden genom »medelsrekquisition hos riksgäldskontoret», därest tillgången på likvida medel i statsregleringsfonden i dess helhet ej räcker till. Om alltså de ifrågavarande extraordinära utgifterna icke särskilt bestridas med lånemedel, så kan i stället hela driftsbudgeten bli utspädd med icke klart framträdande lånemedel.

På driftsbudgetens utgiftssida finnas uppförda såsom nya rubriker för att giva ökad klarhet över medelsanvändningen dels »avskrivning av nya kapitalinvesteringar» dels »avskrivning av oreglerade kapitalmedelsförluster». Dessa beteckningar kunna efter undertecknads förmenande knappast anses lyckligt valda lika litet f. ö. som den vid hittillsvarande riksstatsuppställning förekommande rubriken »avskrivning av lånekapital». Med avskrivning menar man ju i vanlig affärsbokföring en operation varvid en reall tillgång eller en fordran upptages till ett lägre värde i penningar än förut, varvid samtidigt det egna såsom skuld i balansen upptagna kapitalet i någon sin del undergår en motsvarande minskning. I de svenska statsbudgeterna är det ju vid anslag till »avskrivning av lånekapital» fråga om anslag av skattemedel till avlösande och återbetalande av lånemedel, och huruvida sedan faktisk avskrivning skett i ifrågavarande tillgångars värde eller om desamma i stället redovisats såsom innehållande i motsvarande grad mera skattemedel och mindre lånemedel än förut har ansetts som en oväsentlig sak. Ett sådant uttryck som »anslag till avskrivning» låter främmande för vanlig bokföringspraxis, och i stället för rubriken »avskrivning av oreglerade kapitalmedelsförluster» skulle något sådant som »avlösning av lånemedel» ge klarare besked. I stället för den andra nästan mera oformliga rubriken »avskrivning av nya kapitalinvesteringar» skulle man kunna tänka »investeringar utan fordran på räntabilitet» eller ev. »investeringar att avskriva». Detta senaste dock endast därest man verkligen avser att den förvärvade tillgången icke skall upptagas till något värde alls i ett inventarium över statens tillgångar eller endast upptagas som en formell post till 1 kr. eller 100 kr. I fråga om båda ifrågavarande rubriker torde vara lämpligt att själva avskrivningen i de bokförda värdena betraktas som en sak för sig att särskilt taga ställning till. Man kan därvid anmärka, att om en tillgång finnes bokförd till 100 milj. kr. varav 30 milj. lånemedel och 70 milj. skattemedel, så ger detta den intresserade en mera ingående upplysning än om samma tillgång finnes bokförd i endast 30 milj. kr.

Det är härefter på sin plats att säga några ord om den valda rubriken för

utjämningsbeloppet i driftsbudgeten: »Underskott att avföras å statens budgetutjämningsfond». Det är tydligt att detta ord »underskott» ej ger en tillfällig betraktare något förtroendeingivande intryck av den svenska budgeten. Den hittillsvarande utjämningsrubriken: I anspråk tagna kapitaltillgångar ger i så fall ett solidare intryck. Nu skulle naturligtvis vid praktiserande av det nya systemet också ibland förekomma överskottsbudgeter. Det är ju emellertid så, att varje finansminister önskar framlägga budgeter som äro »starka» och »hållbara». Budgeterna torde väl därför i flertalet fall vara inriktade på att i budgetutfallet giva ett överskott, som vid budgetårets slut då tillføres budgetutjämningsfonden. Även om budgetförslaget visat underskott, så blir alltså nettounderskottet att avföra å budgetutjämningsfonden vid budgetårets slut ej så stort som vid budgetförslagets uppgörande beräknats. Det finnes därför anledning att uppställa även nästa budgetförslag som en underskottsbudget o. s. v. Man kommer på detta sätt fram till att varje underskottsbudget, som håller, kommer att följas av en ny underskottsbudget. Det får väl anses tvivelaktigt om ett sådant förhållande kan vara till fördel. Flyktiga betraktare som önska göra sig en föreställning om svenska statens kreditvärdighet få lätt ett dåligt intryck av detta ständiga underskott. Det tidigare »i anspråk tagna kapitaltillgångar» gör då som sagt ett mera solitt intryck. För mera initierade betraktare åter innebär den nya uppställningen i detta avseende ingen fördel. Dessa olägenheter av själva den formulering rubriken erhållit kunna undanröjas om i stället sättes: »i anspråk tagna medel från statens budgetutjämningsfond» eller något dylikt.

Direkt mot en ändring i riksstatens uppställning, sådan som föreslagits, talar det förhållandet att en jämförelse med tidigare budgeter därigenom försvåras, och den återhållande verkan av sådana jämförelser mot en forcerad stegring av statens utgifter försvagas.

Åtskilligt fog finnes också för de farhågor som komma till uttryck i herrar Bergendals och Hildebrands till sakkunnigutredningen knutna särskilda yttranden. Underskottsbudgeter med stark belastning av budgetutjämningsfonden förknippad med irreguljär upplåning kunna följa år efter år under en lågkonjunktur, och det kan mera än hitintills bliva ovisst när dessa underskott kunna bliva täckta.

Då den föreslagna nya uppställningen av riksstaten vid sidan av sitt huvudändamål att innebära garantier mot en lånepolitik, som medförde ett försvagande av statens förmögenhetsställning, även kan sägas vara inriktad på ökad reda och klarhet i statens bokföring, är det icke omotiverat att i detta sammanhang erinra därom att även andra förenklingar i statens bokföring och den där bakom liggande medelsförvaltningen kunna anses vara önskvärda. Man behöver endast taga del av balansräkningarna för statsregleringsfonden och riksgäldsverkets fond, sådana dessa förekomma i riksräkenskapsverkets årsbok 1935/1936 sid. 39 och 40, för att finna sådana önskemål befogade.

Härmed får jag anhålla,

att riksdagen vid sitt yttrande angående den föreslagna omläggningen ville beakta de synpunkter, som i det föregående blivit anförda.

Stockholm i april 1937.

T. V. Lundell.
